

Жаңартылған білім беру бағдарламасының мазмұны

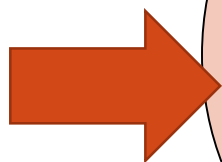
**СЗ 2. Тиімді және табысты
оқытудағы құзырлы мұға-
лім**

**Оқыту дегеніміз не?
Ол қалай жүзеге
асырылады?**

Өзара әрекеттесу

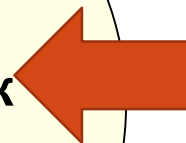
арқылы оқыту

Біз
өзімізді
оқушының
орнында
қалай
сезінеміз?

Эмоциялық

Әлеуметтік

Әлеуметтік
әрекеттестік
арқылы
оқыту

Когнитивті

Миымызда не
барын білу, оны
жете түсіну

Зеректік арқылы оқыту да біздің барлық сезімдерімізді қатыстырады

Тактикалық оқыту рейтинг кестелеріне қарсы

Жетістіктердің
өлшемдері

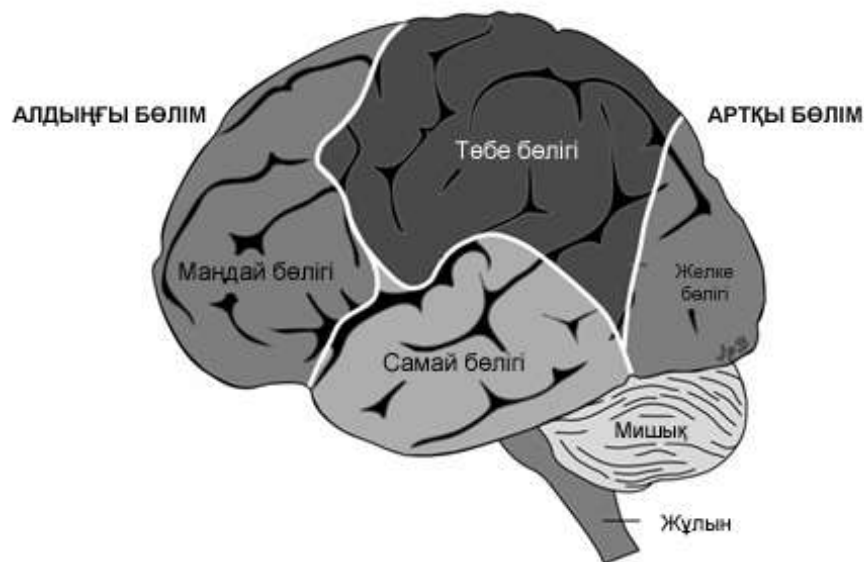

Неврология дегеніміз не?

Профессор Уша Госвами

Мидың қалай оқып, есте сақтайтыны жайында қызығушылық танытты

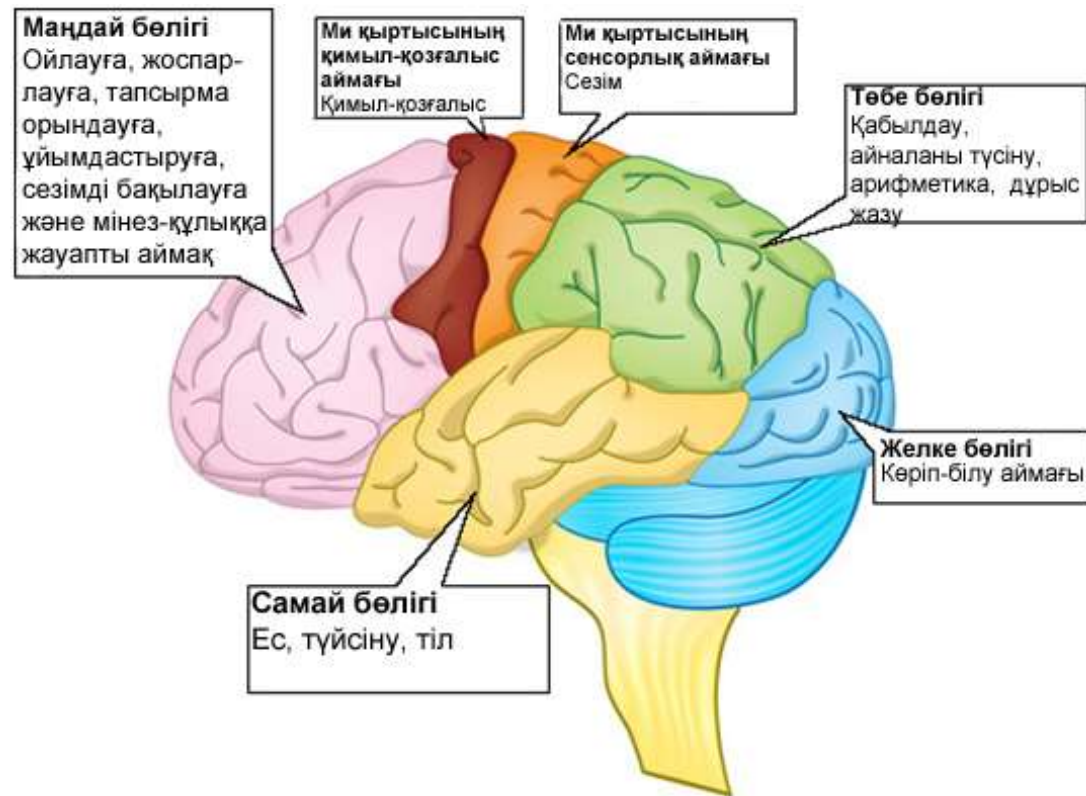
- Жасушалық деңгей
- Мидың бөлшектері
- Ми бөлшектерінің арасындағы белсенділік сипаттамасы

Ми қыртысының негізгі бөлімдері (Үлкен ми сыңарларының негізгі бөліктері)

Ми - мидың бөлшектері қалай оқиды

- Мидың әртүрлі бөлшектері әртүрлі қызмет атқарады

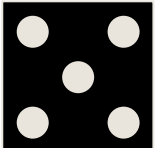
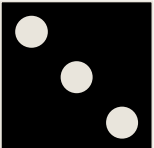
Бөлшектер арасындағы белсенділік сипаттамалары да түрлі функцияларға ықпал етеді.

Математика

- Сандарды түсінетін жүйке жүйесі

1. «Сандарды қабылдау» жүйесі

- Не үлкен, 3 әлде 5?

- Не үлкен, немесе ?

Математика

2. “Тіл” жүйесі

3. 5-ке көбейту кестесін жатқа айту

- $1 \times 5 = 5$
- $2 \times 5 = 10$
- $3 \times 5 = 15$
- $4 \times 5 = 20$

- Сіз жаттап алған фактілер қатары сақталынады
- Сонымен қатар тақпақтар және айлардың аттары есте қалады.

АЛ

**Оқуда жіберілген
олқылықтар білім алуға
кедергі жасауы мүмкін**

■

Сыныпқа арналған ұсыныстар

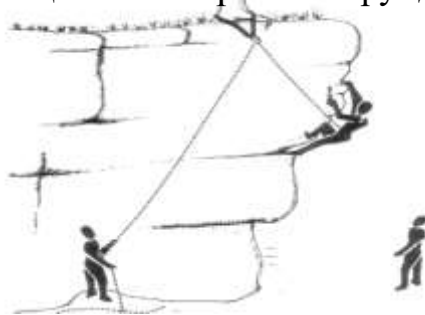
Адамдардың білім алуы жайлы болу үшін жауапты реакция мен мадақтау қажет, сондықтан бағалау ізгі болуы керек.

*Лев
Выготский*

Жақын арадағы даму аймағы

Әлеуметтік-мәдени теориядағы маңызды ұғым – жақын арадағы даму аймағы. Выготскийдің айтуы бойынша, жақын арадағы даму аймағы – оқушының өз бетінше шешкен міндеттердің көмегімен анықталған өзекті даму деңгейі мен үлкендердің басшылығымен және анағұрлым қабілетті жолдастарымен бірігіп шешілген міндеттер арқылы анықталатын болжамды даму деңгейі арасындағы қашықтық. Негізінде, бұл түсінік адам өз бетімен игере немесе көрсете алмайтын, бірақ біреудің көмегімен үйренуге болатын барлық білімдер мен дағдыларды қамтиды. Выготскийдің пікірі бойынша, оқушылар нақты мақсаттарды көздеген, көбірек білетін қайраткер жандармен әлеуметтік қарым-қатынас нәтижесінде ойлау және сөйлеу дағдыларын дамытады. Оқушының аса епті және хабары мол адаммен интерактивті вербалды алмасуы нәтижесінде біртіндеп сыртқы, әлеуметтік-жанама диалог орнатуы, күнделікті міндеттерді шешуге қатысуы әлеуметтік тәжірибе ретінде бала бойына сіңіп, оның өз бетімен ойлануына қатысты ішкі жеке қоры ретінде қалыптасады. Басында мұғалім міндеттерді өз бетінше және сәтті орындау үшін қажетті тілдік және танымдық құралдарды береді. Тәртіп пен тілді модельдеу, оқушыны өздері қатысатын үдерістер және рәсімдермен таныстыру арқылы мұғалім оқушының біліктілігі, сенімділігі және өз бетінше әрекет ету қабілеттілігін дамытады.

Күнделікті мектеп тәжірибесінде бұл түсінік оқушының тапсырманы біреудің көмегінсіз, қолдаусыз оңай орындау қабілеті мен оқушының нақты кезеңде аса епті, білетін адамның көмегі мен басшылығынсыз орындай алмайтын тапсырма арасындағы интервал деген қарапайым атауға ие бола алады. Осы мағынада ЖАДА (Жақын арадағы даму аймағы) оқушылардың оқуын және қарым-қатынасын қолдау үшін қажетті көмек деңгейін анықтауда білім мәнмәтінінде құнды тұжырымдамалық құрылымды қамтамасыз етеді. ЖАДА бала тапсырмаларды білікті және өз бетінше орындай алатын «өзі реттейтін әрекеттер» аумағына қарама-қарсы қойылады. ЖАДА-да ересек адам өзара қарым-қатынас барысында тапсырманы алдыңғы білімдер және тәжірибемен байланыстыра отырып және қызметті жүзеге асыруда баланың мақсатты түрде қатысуына мүмкіндік бере отырып басшылық жасайды.

Сыныпқа арналған ұсыныстар

Көптік зият бар ма?

Бұл тағы да бір кестелер жинағы ма?

Ховард Гарднер

Оқыту стилдері

Балалар ақпаратты қабылдау мен игеру қабілетіне (немесе арналарына) қарай шартты түрде төртке бөлінеді:

визуалдар – ақпараттың көп бөлігін көзбен көріп қабылдаушылар;

аудиалдар – ақпаратты құлақпен естіп қабылдаушылар;

кинестетиктер – ақпараттың иісін сезу, ұстап көру, дәмін тату, яғни қимыл- қозғалыс әрекеті арқылы қабылдаушылар;

дискреттер – ақпаратты, негізінен, сандардың, таңба-белгілердің, қисынды дәлелдердің көмегімен түсіну арқылы қабылдаушылар. Дискреттердің саны өте аз келеді, мектеп жасына дейінгі және бастауыш пен орта сынып оқушыларына ақпаратты қабылдаудың бұл түрі тіпті тиесілі емес те екен.

Оқу/үйрену стильдері

Визуалды стиль (латын тілінің *visualis* – көзбен көретін сөзінен) слайдтар, плакаттар, кестелер, схемалар, таблицалар, графиктер; үлестірмелі материалдар (лекция мәтіндері, қосымша мәтіндер, БАҚ пен Интернет мәліметтері); визуалды тәжірибеге жататын сөздер мен фразаларды қолдану («Көрдiңiздер ме, менiң не нәрсенi меңзеп тұрғанымды?»);

Аудиалды стиль (латын тілінің *audire* – тыңдау сөзінен) әңгімелер; үлестірмелі материалдарды дауыстап оқу; лекциялар; тыңдауды басшылыққа алатын сөздер мен фразаларды қолдану («Бұл сiздерге қалай естiлiп тұр?»);

Кинестетикалық стиль (грек тілінің *kinesis* – қозғалыс сөзінен) рөлдік ойындар; жағдаяттарды (ситуацияларды) модельдеу; ишараттау мен оны қайталау; құрамына қозғалыс кіретін белсенді әрекеттер; қозғалысқа немесе физикалық сезінуге жататын сөздер мен фразаларды қолдану («Бұл мәселені шешуде біз алға жылжыдық па? Бұл туралы не сезініп тұрсыздар?»);

Эмоционалды стиль (француз тілінің *emotion* – сезіну, толық сөзінен) сабақтан тыс өмірлік тәжірибеден мысалдар келтіру; сабақ кезінде алынған тәжірибені нақты түрде келтіру (рөлдік ойындар, модельдеу)

Сыныпқа арналған ұсыныстар

Мұғалім ретінде біз оқушылардан, бастарында не болып жатқанын анықтауды өтініп, алған білімдерін бекітуге көмектесуіміз керек.

Біз іс-тәжірибе және байланыстарды нығайту үшін, осы ұғымның толық мәнінде, мәселені шешуді қолдануымыз керек.

Оқу жоспары, оқу мен оқыту – Блум ТАКСОНОМИЯСЫ

Тұжырымдаманың тереңдігі + мәнмәтін иерархияға басқа шаманы
қосады

**Жоғары
тәртіпті
ойлау**

Жасау

Бағалау

Талдау

Қолдану

**Төмен
тәртіпті
ойлау**

Түсіну

Есте сақтау

Сыныпқа арналған ұсыныстар

Болжамды құрып, қорғап, сынақтан өткізіп және қисынын келтіру үшін оқушыға қосымша уақыт беру

Кейде оқушыларға бірін-бірі оқытуға мүмкіндік беру.

Біз есте сақтаймыз

- ? Не оқығанымызды
- ? Не естігенімізді
- ? Не көргенімізді
- ? Не естіп, көргенімізді
- ? Нені басқалармен талқылағанымызды
- ? Өз басымыздан өткізгенімізді
- ? Не оқытқанымызды

Глассер

Есте сақтау

Мысалы

Лекция

5%

Оқу

10%

Бейнепроектор/Бейне

Дыбыс-бейне

20%

Көрсету

30%

Талқылау

50%

Рольдік ойын

Іс- тәжірибе

70%

Басқаларды оқыту, мысалы
құрбылардың арасындағы
оқыту

90%

Қорытынды ойлар

Ақпарат берілді

**Білім мен түсінуді оқушы
қалыптастырады**

Мұғалімдер оқушыларға білім мен түсінуді қалыптастыруға көмектеседі.

Сыныпқа арналған идеялар, жеке оқыту және ойлау дағдылары

Өзін-өзі басқарушы

Шығармашылық ойлаушы

Ойланатын оқушы

Тәуелсіз зерттеушілер

Қатысушылар

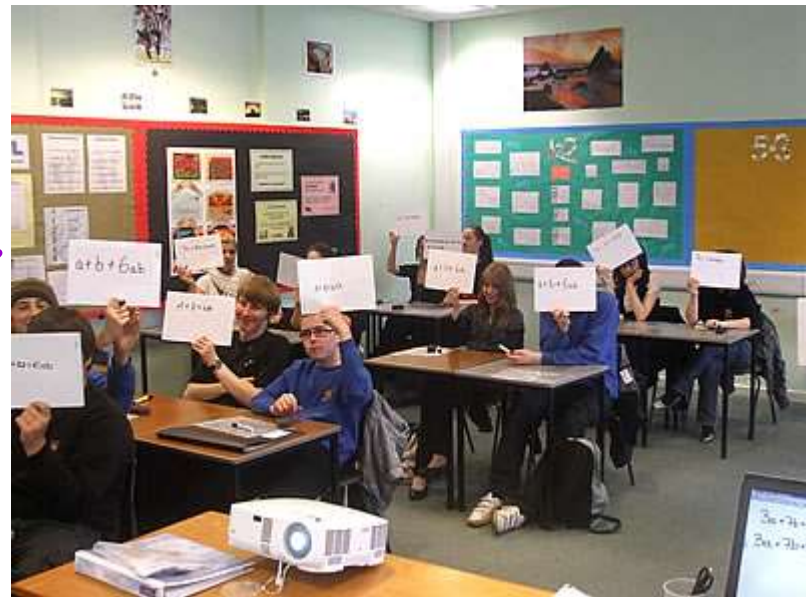
Топ мүшелері

Сыныпқа арналған идея

Маңызды диалог

Кішкентай интерактивті тақтаның билігі

Бұны оқушының белгілі бір сұрақты түсінгенін анықтау үшін пайдалануға болады. Оларды жұппен немесе топта жұмыс істеуге, пікірталасуға бағыттаңыз

Саралаудың тәжірибелік құралы

– барлық оқушыларға арналған

(G&T Update)

1-кесте. Талантты және дарынды оқушыларды саралау құралы			
Шешімі бар мысал: Аудиторияға арналған топтық таныстырылым			
Саралау түрі	Негізінен қабілеті төменірек балаларға арналған негізгі тапсырмалар	Негізінен қабілеті жоғарырақ балаларға (сыныпта 50%-дан артық емес) арналған күрделілігі орташа тапсырмалар	Негізінен өте қабілетті балаларға (сыныпта 10%-дан артық емес) арналған өте күрделі тапсырмалар
Бінталандырушы материал	Оқу, ойластыру және бір дереккөзден негізгі тұстарды белгілеу	Ұсынылған көптің ішінен қажетті дереккөздерді таңдау. Тиісті ақпаратты алу үшін мазмұнын талдау	Көптеген дереккөздер ішінен қажетті ақпаратты таңдау, басымдықты белгілеу және команда мүшелері арасында тарату. Басқаларға күрделі терминдерді түсіндіру
Міндет қою	Зерттеу жүргізу	Таныстырылым үшін лайықты нысанда деректер зерттеуін жүргізуді ұйымдастыру	Негізгі тұжырымдамаларды зерделеу үшін таныстырылымның мәнмәтіні мен мазмұнын анықтау
Жылдамдық	Негізгі тапсырмалар талаптарын орындау	Мұғалім ұсынған кеңейтілген тапсырмаларды, мәселен бейнеклиптері бар, бірқатар тапсырмаларды орындау, шешімінің балама нұсқаларын ұсыну	Мұғалім тапсырғандардың сыртында қосымша тапсырмаларды орындау, мысалы, сарапшылардың пікірін білу, стандартты емес дереккөздерден қосымша ақпарат табу, материалдарды аудиторияға ұсыну
Тереңдігі/ені	Пәннің негізгі мазмұнын ашады	Негізгі пәнді зерделеуді терең әрі кеңінен қамту үшін оның шегінен шығып кетеді	Іргелес пәндерді және олардың пәнмен/тақырыппен және оның негізгі қағидаттарымен байланысын зерделейді
Өздігінен білім алу	Команда мүшесі. Мұғалімнен/топ көшбасшысынан жиі көмек сұрай отырып, ынтымақтастықта идеяларды талқылайды	Команда мүшесі. Үйлестіруші/қосымша функция немесе жауапкершілік. Мұғалімге азырақ тәуелді болу.	Команда көшбасшысы. Командадағы рөлдерді бөледі. Алға жылжуды және орындау мерзімдерін бақылайды.
Тапсырманы күрделендіру 			

Жасау мен бағалау	... балама ұсына аласыз ба?	... қалай жақсарта алар едіңіз?	Тағы да қалай ... едіңіз?	... қате таба аласыз ба?	...қалай жақсарта едіңіз? Неліктен ... жақсарта едіңіз?	...туралы не маңызды болды?
Талдау	Жіктей аласыз ба? ___ топтарға бөле аласыз ба?	... болжаңыз	... қалай бағалар едіңіз?	... қалай қолданар едіңіз?	Түсіндіріңіз.... Дәлелдеңіз....	Егер _____, онда ... не болар еді?
Қолдану	... қалай қолданар едіңіз?	... қалай екенін маған көрсетіңіз.	Егер _____, онда қалай	Егер ..., не болады?	Бүгін үйренгенді, қалай қолдана аламыз?.	_____ ... қолдана аласыз ба?
Түсіну	_____ өз сөзіңіз бен суреттеңіз	_____ нені білдіреді?	Мысал келтіріңіз...	Оқып, ... кестесін сызыңыз. Нәтижелер кестесінен _____ табыңыз	Салыстырыңыз және қарсы қойыңыз.....	Деректер ді ретімен қойыңыз, ... салыстырып, ... қорытындылаңыз
Есте сақтау	Кім ..., Не..., Қашан..., Қайда....	Қайсысы..	Қалай..., Қанша...	Атап шығу. ... таңдау, ... Табу.	Аты ..., Затбелгісі..., Штаты...	... маған айтып беріңіз, ... назар аударыңыз, Маған ... көрсетіңіз
Сұрақтың түрі	↑ Мына кіріспе сөйлемдерді пайдаланып сұрақ қойыңыз↑					

Жаңартылған білім беру бағдарламасының мазмұны

Қазақстан Республикасында білім беру мазмұнын жаңарту басты мақсат қояды: білім беру бағдарламасын жаңарту контексінде мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін жетілдіру және критериалды бағалау жүйесін енгізу. Бұл бағдарлама Д.Брунердің когнитивті теориясына негізделген білім берудің спиральды түрін дамытуға негізделген. Оқытудың спиральды түрі мектептегі оқу барысында күрделене түсетін материалды қайта қарау дәстүрлі оқыту түрлеріне қарағанда қазіргі оқушының дамуында үлкен артықшылық береді деп болжайды.

Спиральды оқу бағдарламасының артықшылықтары:

- оқушылардың көздеген оқу мақсаттарына жету үшін бұрын алған білімдерін қолдануды енгізу ұсынылады;
- жаңа білім алдыңғылармен тығыз байланысты және алынған ақпарат тұрғысынан қарастырылады;
- әр қайталау кезінде тақырыптың немесе тақырыптың күрделілігі артады;
- спиральды білім беру бағдарламасы қарапайым идеялардан күрделі ыңғайлы жолға өтуге мүмкіндік береді

Сонымен қатар, оқушылардың дамуы оқытудың белсенді түрлерін енгізу арқылы жүзеге асырылады, оның барысында оқушылар функционалдық сауаттылықты дербес дамытады, білімді белсенді түрде "алады", құрдастарымен қарым-қатынас жасаудың коммуникативті дағдыларын дамытуға және мәселелерді шешуге шығармашылықпен қарайды.

Жаңартылған бағдарламаны қолдану барысында мұғалімдердің міндеті, оқушыларға адамның негізгі нормалары мен моральдарын сіңіру, басқа мәдениеттер мен көзқарастарға төзімділік пен құрмет қалыптастыру, жауапты, дені сау баланы тәрбиелеу.

ҚР білім берудің жаңартылған мазмұны "Мәңгілік ел" патриоттық актісінің идеяларымен тығыз байланысты болуы тиіс, ол оқу-тәрбие жұмысының барлық түрлері арқылы кешенді түрде іске асырылатын жалпыұлттық идеяның миссиясы мен құндылықтарын білдіреді.

- Оқыту әдістері жайлы түсінік және түрлері
- Дид Дадлидің интербелсенді оқыту әдістері

Табысты оқыту мен құзырлы мұғалім

- Құзырлы оқытудың маңызды факторы мұғалімнің оқушының тақырыптың мәнін өз бетімен меңгеруін түсінуі мен бағалай алуы болып табылады.

Шульман «мұғалімнің үш көмекшісі»

Мұғалімнің көмекшілері	Құзырлы мұғалімге тән белгілер
<i>Бас</i>	<i>Кәсіби түсінік</i>
 head Бас	Тұғырлы теориялық білімге негізделген және оқыту мен оқушылар туралы жеткілікті білім болуын талап етеді. Сондай-ақ тәжірибені түсіну, дамыту/жетілдіру үшін дәлелдер/зерттеулер нәтижелерін қалай қолдану керектігін білуді көздейді.
<i>Қол</i>	<i>Оқытудың тәжірибелік дағдылары</i>
 hand Қол	Бұл ілім жұмыс жүргізу, демонстрациялау, түзету және оқытуды бағалау сияқты тәсілдер арқылы идеяларды түсіндіре білудің техникалық, тәжірибелік дағдылары мен тәсілдерін білуді талап етеді. Сонымен қатар ынталандыру, көтермелеу, шектеу , сабақтар кезеңдерін жоспарлау және оқушыларды бағалау әдістемелерін меңгеру қажет. Жоғарыда аталған дағдылар болған жағдайда, мұғалім сабақ үстінде оқушылардың оқуға ынтасы мен жоғары және сәйкес деңгейлерге қол жеткізуге ұмтылатындай қолайлы орта қалыптастырып, оның тұрақтылығын қамтамасыз етері анық.
<i>Жүрек</i>	<i>Кәсіби-өнегелілік тұтастық</i>
 heart Жүрек	Мұғалімдер ұстаз мамандығының этикалық және моральдік құндылықтарын ұстанады. Демек олар шыншыл, батыл, төзімді, оқушыларға аяушылық, мейірім және құрмет көрсете білетін әділ адамдар. Мұғалімдер білім беру саласындағы өзге мамандармен өзара тығыз байланыста болып, оқытудың басты құндылықтарын сезініп, қабылдау мен тұжырымды пікірлерді бөлісуде ұтымды әрекеттер мен шынайы қарым-қатынас қалыптастыра алады.

Сапалы оқыту білім алуға мүмкіндік беретін нақты жағдайларды жасаумен қатар, сол жағдайлардың өзімен тығыз байланыста болады. Құзырлы мұғалім оқушыларға, ортаға және ресурстарға лайықтап нақты кезеңде қолданылуы тиімді оқыту элементтерін «реттеп» отырады. Оқытудың сапалы және табысты болуы белгілі бір деңгейде мұғалімнің қалыптасып отырған жағдайларға бейімделе алуына да тығыз байланысты.

Сапалы оқыту – мұғалім бейнесімен танылатын сан алуан элементтер арасындағы байланыс болып табылады, ол өзі белгілі бір деңгейде тәуелді жағдайлар жасалынған кезде жүзеге асырылады. Сапалы оқыту оқушылардың, қоршаған орта жағдайы және оқыту, білім алу мүмкіндіктерінің бірлігі ретінде қарастырылады.

Оқытудың сапасын екі тәсіл арқылы білуге болады:

Біріншісі, бағалау оқу қызметінің нәтижесіне байланысты болмай, мұғалімнің іс-әрекетінің тәжірибе талаптарына сәйкестігін, яғни – мұғалім жұмысының тиімділігін, оқушылармен өзара байланысының сипаты мен жиілігін анықтау мақсатында жүргізіледі. Бұл жағдайда баға мұғалім жұмыс істейтін оқушыларға байланысты қарастырылады, оқыту үдерісіне тәуелді болмайды

Оқытуды бағалаудағы екінші тәсіл жай ғана кәсіби міндеттерді жауапкершілікпен орындағаннан гөрі, көбірек күш-жігерді талап ететін сапалы әрі табысты оқытуға ерекше көңіл бөледі. Табысты оқыту білім беру үдерісіне тәуелді болғандықтан, оқытудың шын мәнінде жүзеге асырылуы мен құзіреттілік, шеберліктің деңгейі қаншалықты екенін саралай білу де қажет

глоссарий

- 1. Метатаным** – өзінің ойлау қабілеттерін – когнитивтік құралдар мен стратегияларды мойындаудың айрықша түрі, бұл оқушыларда когнитивтік, сондай-ақ аффективтік тұрғыдан өзін-өзі реттеу мен өзін-өзі бақылауды қалыптастыруға негізделген субъективті ұстанымды дамытуды білім берудің мақсатына айналуға мұрындық болады.
- 2. Жуық арадағы даму аймағы (ЖАДА)**-оқудың соңынан психикалық дамуды дамыту үдерісін сипаттайтын Л.С.Выготский енгізген ұғым. Бұл аймақ бала ересектің көмегімен ғана шеше алатын міндеттердің мазмұнымен анықталады, бірақ бірлесіп жұмыс істеу тәжірибесін меңгерген соң ол осы сияқты міндеттерді өзі шеше алады.
- 3. Дивергентті ойлау-лат. *divergere*** – арасы алшақ кету – әдетте проблемалар мен мәселелерді шешу үшін қолданылатын шығармашылық ойлау әдісі. Бір проблеманың бірнеше шешімін іздеуді білдіреді.
- 4. Конвергентті/ репродуктивтік ойлау— лат. *convergere*** – қосылу – белгілі бір міндетті шешудің алдын ала игерілген алгоритмдерін нақты пайдалану стратегиясына негізделген, яғни осы мәселені шешу жөніндегі қарапайым операциялардың реті мен мазмұны бойынша нұсқаулық беріледі. КО «репродуктивтік» сөзімен бірге қолданылады, бұндай ойлау проблеманы шешуге дәстүрлі тәсілді қолдануды меңзейді, соның нәтижесінде сол тәріздес идеялар туындайды. Бұл ойлау түрі проблеманы түрлі тұрғыдан қарастырудың креативті әдісі деп саналатын дивергентті ойлауға қарама-қайшы.
- 5. Креативтілік-ағылш. *create*** – жасау, ағылш. ***creative*** – жасампаз, шығармашыл – индивидтің түбегейлі жаңа идея жасауға дайын екендігімен ерекшеленетін, дәстүрлі немесе көпшілік қабылдаған ойлау жолдарынан бас тартатын, тәуелсіз фактор ретінде дарындылық құрылымына кіретін шығармашылық қабілеті, сондай-ақ тұрақты жүйелер ішінде туындайтын проблемаларды шешу қабілеті. Танымал американ психологы Абрахам Маслоудың айтуынша, бұл барлығына туа біткен, бірақ тәрбие, білім беру мен әлеуметтік тәжірибенің қалыптасқан жүйесінің ықпалынан көпшілігі жоғалтып алған шығармашылық қасиет

әдебиеттер

- <http://www.nis.edu.kz>
<http://sk.nis.edu.kz/>
<http://smk.edu.kz>
- Силлабустағы оқулықтардағы интербелсенді әдістермен жұмыс жасау.